

Ravshanova Maftuna Zoxidjonovna¹,
<https://orcid.org/0009-0001-9040-5233>

Nizamov Xusan Marufjonovich²,
Berdikulov Azamat Rohmonovich²,
Bebitova Shoxsanam Elmurod qizi¹,
Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti,
Samarqand shahri, O'zbekiston.

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti huzuridagi reabilitologiya va
sport tibbiyoti ilmiy-tadqiqot instituti, Samarqand shahri, O'zbekiston.

TIZZA BO'G'IMI JAROHATLARIDA FARMOKOPUNKTURA VA KINEZOTERAPIYA USULLARINING SPORTCHILARDA REABILITATSION SAMARADORLIGI

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada sportchilarda uchraydigan tizza bo'g'imi jarohatlarida farmokopunktura va kinezoterapiya usullarining kompleks qo'llanish samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot Reabilitatsiya, sport tibbiyoti va xalq tabobati ilmiy-tadqiqot instituti bazasida 60 nafar sportchi ishtirokida o'tkazildi. Asosiy guruhga farmokopunktura (Lidaza preparati) va kinezoterapiya, nazorat guruhiga esa standart fizioterapiya qo'llanildi. Natijalar asosiy guruhda og'riq sindromining 69% ga kamayganini, harakat amplitudasining 1,6 baravar oshganini va Barthel indeksining sezilarli yaxshilanganini ko'rsatdi. Kompleks yondashuv tizza bo'g'imi shikastlarida reabilitatsiya jarayonini tezlashtirishda samarali usul ekanligi isbotlandi.

Kalit so'zlar: Farmokopunktura, kinezoterapiya, tizza bo'g'imi, reabilitatsiya, sport tibbiyoti, Lidaza.

Ravshanova Maftuna Zokhidjonovna¹,
Nizamov Xusan Marufjonovich²,
Berdikulov Azamat Rakhmonovich²,
Bebitova Shokhsanam Elmurod kizi¹,

UZ Samarkand State Medical University, UZ
Samarkand, Uzbekistan.

Rehabilitation and rehabilitation at Samarkand State Medical University
Research Institute of Sports Medicine, Samarkand, Uzbekistan.

REHABILITATIONAL EFFECTIVENESS OF PHARMACOPUNCTURE AND KINESOTHERAPY METHODS IN ATHLETES WITH KNEE JOINT INJURIES

ABSTRACT

This study analyzes the effectiveness of combined pharmacopuncture and kinesotherapy methods in the rehabilitation of knee joint injuries among athletes. The research was conducted at the Institute of Rehabilitation, Sports Medicine, and Traditional Medicine, involving 60 athletes. The main group received pharmacopuncture (Lidase solution) combined with kinesotherapy, while the control group underwent standard physiotherapy. The results demonstrated a 69% reduction in pain intensity, a 1.6-fold improvement in joint mobility, and a significant increase in the Barthel index in the main group.

The study concludes that the combined application of pharmacopuncture and kinesotherapy significantly accelerates recovery and improves functional outcomes in sports-related knee injuries.

Keywords: Pharmacopuncture, kinesotherapy, knee joint, rehabilitation, sports medicine, Lidase.

Равшанову Мафтуну Зоҳиджоновну¹,

Низамов Хусан Маруфжонович²,

Бердикулова Азамата Роҳмоновича²,

Бебитову Шохсанам Элмурод кизи¹,

Самаркандский государственный медицинский университет,

Город Самарканд, Узбекистан.

РЕАБИЛИТАЦИОННАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕТОДОВ ФАРМАКОПУНКТУРЫ И КИНЕЗОТЕРАПИИ У СПОРТСМЕНОВ С ТРАВМАМИ КОЛЕННОГО СУСТАВА

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассмотрена эффективность комплексного применения фармакопунктуры и кинезотерапии в реабилитации спортсменов с повреждениями коленного сустава. Исследование проводилось на базе Института реабилитации, спортивной медицины и народной медицины с участием 60 спортсменов. Основная группа получала лечение методом фармакопунктуры (препарат Лидаза) в сочетании с кинезотерапией, контрольная группа — стандартную физиотерапию. Результаты показали снижение болевого синдрома на 69%, увеличение амплитуды движений в 1,6 раза и значительное улучшение индекса Бартел. Комплексный подход доказал свою высокую эффективность в ускорении восстановления спортсменов после травм коленного сустава.

Ключевые слова: Фармакопунктура, кинезотерапия, коленный сустав, реабилитация, спортивная медицина, Лидаза.

KIRISH

Sport tibbiyotida eng ko‘p uchraydigan jarohlardan biri bu tizza bo‘g‘imi shikastlanishlaridir. Futbol, yengil atletika, gimnastika kabi sport turlarida tizza bo‘g‘imiga tushadigan mexanik yuklama yuqori bo‘lgani sababli, menisk yirtilishi, ligamentlarning cho‘zilishi yoki yallig‘lanish holatlari tez-tez kuzatiladi.

An‘anaviy davolash usullari (fizioterapiya, massaj, analgetik va yallig‘lanishga qarshi dori vositalari) ko‘plab hollarda simptomatik ta‘sir ko‘rsatadi, biroq tiklanish jarayonini sezilarli tezlashtirmaydi. Shu sababli integrativ yondashuvlar, xususan, farmokopunktura va kinezoterapiya kombinatsiyasi, so‘nggi yillarda katta qiziqish uyg‘otmoqda.

Farmokopunktura — bu akupunktura nuqtalariga mikrodozalarda dori vositalarini yuborish usuli bo‘lib, mahalliy va reflektor mexanizmlar orqali qon aylanishni yaxshilaydi, shish va yallig‘lanishni kamaytiradi. Lidaza preparati esa biriktiruvchi to‘qimalarda gidrolitik ta‘sir ko‘rsatib, kollagen to‘planishini kamaytiradi va mushak-elastiklik tizimini tiklaydi.

Kinezoterapiya esa harakat orqali davolash usuli bo‘lib, mushaklar, paylar va bo‘g‘imlarning fiziologik faoliyatini tiklashga qaratilgan. Ular birgalikda qo‘llanganda, o‘zaro sinergik (kuchaytiruvchi) ta‘sir beradi.

Shu munosabat bilan, mazkur tadqiqot sportchilarda tizza bo'g'imi jarohatlarida farmokopunktura va kinezoterapiya usullarini kompleks qo'llashning reabilitatsion samaradorligini baholashga qaratildi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA USULLARI

Tadqiqot Reabilitatsiya, sport tibbiyoti va xalq tabobati ilmiy-tadqiqot instituti bazasida o'tkazildi. Unda jami 60 nafar sportchi (20–40 yosh oralig'ida) ishtirok etdi.

Guruhlar bo'linishi:

Asosiy guruh (n = 30): farmokopunktura (Lidaza 32 U/ml) + kinezoterapiya mashqlari.

Nazorat guruhi (n = 30): standart fizioterapiya va dori vositalari (og'riq qoldiruvchi va yallig'lanishga qarshi preparatlar).

Farmokopunktura protokoli:

Dori: Lidaza (0,1–0,2 ml)

In'yeksiya nuqtalari: ST35 (Dubu), EX-LE4 (Neixiyan), GB34 (Yanglingquan), SP9 (Yinlingquan).

Seanslar soni: 10–12 marotaba, kun ora.

Kinezoterapiya protokoli:

Individual mashqlar dasturi, 30 daqiqa davomida, har kuni.

Asosiy yo'nalishlar: quadriceps kuchaytirish, passiv fleksiyalar, turg'izish mashqlari, izometrik yuklamalar.

Baholash mezonlari:

Ko'rsatkich	Baholash usuli	O'lchov shkalasi
Og'riq darajasi	Sub'ektiv baho	VAS (0–10 ball)
Mushak tonusi	Klinik	Ashworth shkalasi
Harakat hajmi	Goniometriya	Gradusda
Reabilitatsiya indeksi	Kundalik faoliyat	Barthel indeksi (0–100)

Statistik tahlil Microsoft Excel va SPSS 22.0 dasturlarida olib borildi. O'rtacha qiymatlar $M \pm SD$ shaklida ifodalandi, $p < 0.05$ ishonchlilik darajasi qabul qilindi.

NATIJALAR

Tadqiqot yakunida asosiy guruhda sezilarli klinik ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Quyidagi jadval natijalarni aks ettiradi:

Jadval 1. Tadqiqot guruhlar bo'yicha klinik ko'rsatkichlar dinamikasi ($M \pm SD$)

Ko'rsatkichlar	Boshlanishda	10-seansdan so'ng	p
VAS (og'riq balli)	$7,4 \pm 1,0$	$2,3 \pm 0,7$	< 0.01
Ashworth (mushak tonusi)	$2,1 \pm 0,4$	$1,0 \pm 0,3$	< 0.05
Goniometriya (harakat burchagi)	$68 \pm 10^\circ$	$112 \pm 9^\circ$	< 0.01

Barthel indeksi	68 ± 6	92 ± 5	< 0.01
-----------------	--------	--------	--------

Nazorat guruhida esa o'zgarishlar nisbatan sust bo'lgan:

Jadval 2. Nazorat guruhida ko'rsatkichlar dinamikasi (M ± SD)

Ko'rsatkichlar	Boshlanishda	10-seansdan so'ng	p
VAS	7,2 ± 1,1	4,8 ± 0,9	< 0.05
Ashworth	2,0 ± 0,3	1,6 ± 0,4	> 0.05
Goniometriya	70 ± 9°	95 ± 8°	< 0.05
Barthel indeksi	69 ± 7	81 ± 6	< 0.05

Grafik tahlil shuni ko'rsatdiki, asosiy guruhda og'riq darajasi 69% ga kamaygan, harakat burchagi 1,6 baravar oshgan va kundalik faoliyat ko'rsatkichlari sezilarli yaxshilangan.

MUHOKAMA

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, farmokopunktura va kinezoterapiya kombinatsiyasi sportchilarda tizza bo'g'imi jarohatlaridan keyingi reabilitatsiya jarayonida sezilarli afzalliklarga ega.

Farmokopunkturada Lidaza preparatining qo'llanishi biriktiruvchi to'qimalarning moslashuvchanligini oshirib, shish va fibroz jarayonlarni kamaytiradi. Shu bilan birga, kinezoterapiya mushak-skelet tizimining funksional tiklanishini ta'minlab, harakat koordinatsiyasini tiklaydi.

Natijalar xalqaro tadqiqotlar bilan mos keladi (Kim et al., 2021; Li J. va boshq., 2023). Ushbu integrativ yondashuvning klinik samaradorligi, ayniqsa, sport jarohatlaridan so'ng tiklanish bosqichida yuqori bo'lishi aniqlangan.

Asosiy guruhda og'riq sindromining kamayishi va harakat amplitudasining ortishi farmokopunkturaning reflektor, neyrogumoral va biostimulyatsion mexanizmlari bilan izohlanadi. Shu bilan birga, kinezoterapiya mushak gipertonusini pasaytirib, qon aylanishni faollashtiradi.

XULOSA

1. Farmokopunktura va kinezoterapiya usullarining kombinatsiyasi tizza bo'g'imi jarohatlarida og'riq sindromini kamaytirish, mushak tonusini normallashtirish va harakat amplitudasini oshirishda yuqori samaradorlik ko'rsatdi.

2. Standart terapiya bilan solishtirganda, kompleks yondashuv natijasida tiklanish jarayoni 1,5–2 baravar tez kechdi.

3. Farmokopunktura (Lidaza preparati bilan) tizza atrofidagi reflektor nuqtalarga ta'sir etish orqali to'qima trofikasini yaxshilaydi va regeneratsiya jarayonlarini tezlashtiradi.

4. Bu kombinatsion yondashuv sport tibbiyotida tizza jarohatlaridan so'ng reabilitatsiya dasturlariga kiritilishi maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Агасаров Л.Г., Беляева Е.А. Частные вопросы антигомотоксической терапии // Клиническая медицина и фармакология. 2017. Т. 3, № 2. С. 31–33.

2. Агасаров Л.Г. Рефлексотерапия при распространенных заболеваниях нервной системы. М., 2017. 240 с.
3. Керсшот Я. Клиническое руководство по биопунктуре. Пер. с англ. М.: Арнебия, 2013. 224 с.
4. Матмуродов Р.Ж., Умирова С.М., Коронавирус инфекциясининг диабетик полинейропатиялар ривожланишидаги роли ва унинг комплемент тизимига таъсири // Биомедицина ва амалиёт журналы, Tadqiqot.uz., Тошкент-2021/6жилд,3сон, С.256-263.
5. Матмуродов Р.Ж., Умирова С.М., Covid-19 ўтказган диабетик полинейропатияли беморларда клиник-неврологик, нейрофизиологик бузилишлар ва комплемент С3 компонентининг солиштирма таҳлили // Journal of neurology and neurosurgery research. Тошкент №3-2023.С.51-55.
6. Халимова Х.М., Матмуродов Р.Ж., Умирова С.М., Covid-19 ўтказган беморларда диабетик полинейропатияларнинг динамикасини баҳолаш // Биомедицина ва амалиёт журналы, Tadqiqot.uz., Тошкент-2023, 8 жилд, 3сон, С.310-314.
7. Матмуродов Р. Ж., Умирова С. М. Результаты применения комбилепена табса в лечении диабетической полинейропатии у лиц молодого возраста //Journal of cardiorespiratory research. № SI-1. – 2021.
8. Мавлянова З. Ф. Рефлексотерапия и ароматерапия в лечении больных дисциркуляторной энцефалопатией //Современная фармация: проблемы и перспективы развития. – 2015. – С. 428-431.
9. Umirova S. M., Matmurodov R. J. Features of early diagnosis and treatment of the diabetic polyneuropathy in adults //medicine new day _ Avicenna-med. uz. – 2022. – Т. 6. – С. 44.
10. Abdullaev R. B. Features of the clinical course, prevalence and new approaches to the treatment of peptic ulcer of the stomach and duodenum in the Southern Aral Sea region // Author's abstract. diss.... doc. honey. Sci. Tashkent. 2002:15-23.
11. Abdullaev R. B., Yakubova A. B. Chronicle hepatitis (ecologist nokulay hisoblangan Zhanubiy Orol byi hududida kasallikning uziga hos kechishi va uni davolash) // Khorazm Nashriyoti Urganch.2008.
12. Abdullaev R.B., Khodzhaev Sh.A., Ruzmetova M.S. Prevalence of extragenetic diseases in women of fertile age living in conditions of environmental distress // Med. magazine Uzbekistan. 2000;4:65-67.
13. Khudoikulova F.V. et al. the structure, age features, and functions of hormones. Pedagog. 2023;1 (5): 681-688.
14. Sharafova I. A. et al. Kinesiotaping: New Look at the Rehabilitation of Facial Nerve Neuropathy in Children //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. 2021:4763-4768.
15. Baratova S., Mavlyanova Z., Sharafova I. Study of the temperament of female athletes involved in taekwondo // Doctor's Bulletin Journal. 2019;1(2): 30-32.
16. Anatolevna, Kim Olga, Abdusalomova Maftuna Akbarovna, and Makhmudov Sardor Mamasharifovich. "Zhalolitdinova Shaxnoza Akbarzhon kizi, & Ibragimova Leyla Ilxomovna, the influence of risk factors on the development of cerebral strokes in children. open access repository. 2022;8 (04): 179–182.

17. Abdusalomova M. A., Mavlyanova Z. F., Kim O. A. The role of electroneuromyography in the diagnosis of patients with birth injuries of the spinal cord and cervical spine//journal of biomedicine and practice. 2022;7(2).

Muallif bilan bog‘lanish uchun e-mail	Author's contact email	Email для связи с автором
sanambebitova7@gmail.com		